

Kerstconcerten

---

december 2009

- zaterdag 12 Aardenburg, St. Baafskerk, 14.00 uur
- maandag 14 Amsterdam, Westerkerk, 20.15 uur
- donderdag 17 Tilburg, Concertzaal, 20.30 uur
- zaterdag 19 Den Haag, Dr Anton Philipszaal, 20.15 uur
- zondag 20 Haarlem, Philharmonie, 14.30 uur
- dinsdag 22 Naarden, Grote Kerk, 20.15 uur
- woensdag 23 Groningen, De Oosterpoort, 20.15 uur

*Deze concerten worden mede mogelijk gemaakt door: **TRANSFER***
Het concert in Tilburg wordt mede mogelijk gemaakt
door Rabobank Tilburg en Achmea Holding.

Programma

2

JOHANN SEBASTIAN BACH (1685-1750)

uit Suite in D (BWV 1069)

Ouverture

orkest

JOHANN HERMANN SCHEIN (1586-1630)

Cantonal Teil I (1627)

Vom Himmel hoch da komm ich her

koor en basso continuo

ANDREAS HAMMERSCHMIDT (1611/12-1675)

uit Kirchen- und Tafelmusik (1662)

Vom Himmel hoch da komm ich her

solisten en basso continuo

JOHANN SEBASTIAN BACH

Unser Mund sei voll Lachens (BWV 110)

cantate voor eerste kerstdag

solisten, ripiënisten en orkest

pauze

JOHANN SEBASTIAN BACH

Magnificat in D (BWV 243)

solisten, ripiënisten en orkest

Einlagen in Magnificat:

DIRCK JANSZON SWEELINCK (1591-1652)

Hoe schoon lichtet de morghen ster

koor en basso continuo

JAN BAPTIST VERRIJT (1600-1650)

Currite Pastores

twee sopranen en basso continuo

JOHANN HERMANN SCHEIN

O Jesulein, mein Jesulein

twee sopranen en basso continuo

JOHANN MICHAEL BACH (1648-1694)

Ehre sei Gott in der Höhe

twee koren en basso continuo

Uitvoerenden

De Nederlandse Bachvereniging

3

Jos van Veldhoven, *dirigent*

SOLISTEN

sopraan 1 Dorothee Miels
sopraan 2 Johannette Zomer
alt William Towers
tenor Charles Daniels
bas Stephan MacLeod

RIPIËNISTEN

sopraan 1 Marieke Steenhoek, Orlanda Velez Isidro
sopraan 2 Michaela Riener, Dorothea Jakob
alt Barnabás Hegyi, Elena Pozhidaeva
tenor Alastair Carey, Markus Schuck
bas Matthew Baker, Sebastian Myrus

INSTRUMENTALISTEN

viol 1 Sayuri Yamagata, Anneke van Haften
Pieter Affourtit
viol 2 Annelies van der Vegt, Paulien Kostense
Marinette Troost
altviol Staas Swierstra, Jan Willem Vis
cello Lucia Swarts, Richtje van der Meer
contrabas Robert Franenberg
traverso 1 Marten Root
traverso 2 Doretthe Janssens
hobo 1 Martin Stadler
hobo 2 Peter Frankenberg
hobo 3 Sarah Assmann
oboe da caccia Sarah Assmann
fagot Benny Aghassi
trompet 1 Robert Vanryne
trompet 2 Andreas Bengtsson
trompet 3 Leif Bengtsson
pauken Peppie Wiersma
theorbe Fred Jacobs
orgel Siebe Henstra
klavecimbel Pieter-Jan Belder

Toelichting

4

Advent en Kerst in Bachs Leipzig

In dit concert horen wij Johann Sebastian Bach misschien wel op zijn uitbundigst. In de hoofdrol staan twee grote lofzangen, beide bedoeld voor eerste kerstdag. De cantate *Unser Mund sei voll Lachens* klonk tijdens de middagdienst, het *Magnificat* tijdens de vespers. De muziek van deze werken klinkt ons al uitbundig in de oren, maar voor Bach en zijn tijdgenoten was dat nog veel meer het geval.

De periode vóór Kerstmis, de advent, is namelijk al sinds het vroege christendom een periode van inkeer en gebed - net als de veertigdagentijd voor Pasen. De advent is natuurlijk wel lichter van toon dan de veertigdagentijd en wordt gekenmerkt door een hoopvolle verwachting, een uitzien naar de geboorte van Jezus. Desondanks was het gebruikelijk om ook tijdens de advent te vasten en dit vasten beperkte zich niet tot het dagelijks dieet, maar had ook invloed op de liturgie en de muziek in de kerk. De periode van de tweede adventszondag tot de vierde adventszondag was in het Leipzig van Bach een *tempus clausum*. In deze tijd klonk er in de kerken geen instrumentale muziek en waren er dus ook geen cantates te horen.

Lofzang of meditatie?

Bach schreef de cantate *Unser Mund sei voll Lachens* voor de eerste kerstdag van 1725. In dit jaar was Bach bezig met de derde jaargang van cantates in Leipzig. Deze jaargang is niet als geheel geconcipeerd. Dat is niet alleen te merken in de uiterst gevarieerde bronnen voor de teksten, maar ook in het feit dat Bach meer en meer eerder gecomponeerde muziek ging hergebruiken. Het openingskoor van *Unser Mund sei voll Lachens* is een opmerkelijk voorbeeld, omdat Bach in dit geval een instrumentaal werk als uitgangspunt nam, en wel de *Ouverture* van de *Orkestsuite in D* waarmee dit concert opent. *Unser Mund sei voll Lachens* is een grote lofzang op God en natuurlijk vooral een lofzang op zijn menswording in de persoon van Jezus. Afgezien van het slotkoraal bestaat de cantate uit zes delen. De structuur is eenvoudig: drie teksten uit de bijbel worden gevolgd door aria's die op deze tekst reflecteren. Opmerkelijk is de grote variatie van genres die Bach in dit stramen voorbij laat komen. De eerste Bijbeltekst (een parafrase van psalm 126:2-3) horen we direct in het grootse openingskoor; de tweede Bijbeltekst (Jeremia 10:6) klinkt in een kort recitatief; de derde Bijbeltekst (uit het evangelie van Lukas 2:14) krijgt vorm in een intiem duet. Ook de

aria's die op deze Bijbelteksten reageren zijn op zeer uiteenlopende manieren getoonzet. Het openingskoor wordt direct gevolgd door een vredige tenoraria met begeleiding van slechts twee fluiten en basso continuo; na het recitatief klinkt een lyrische aria voor alt en *oboe d'amore*; het duet wordt tenslotte gevolgd door een opgetogen basaria.

Los van het slotkoraal vormen de eerste zes delen zo een prachtige symmetrie, waar de basaria de uitbundigheid van het openingsdeel weer oppakt. Opmerkelijk is dat de kern van deze zesdelige lofzang gevormd wordt door een ernstige meditatie in fis klein over het gegeven dat God in zijn grootheid de mens in zijn kleinheid nabij wil zijn (deel 3 en 4). *Vom Himmel hoch da komm ich her* is één van de bekendste kerstliederen van Martin Luther, waarin dit thema van Gods komst naar onze wereld centraal staat. Zoals zo vele van Luthers liederen bleek de melodie een uitermate dankbaar thema voor meerstemmige werken te zijn - iets dat Schein en Hammerschmidt duidelijk laten horen.

Het Magnificat: een lofzang in optima forma

De tweede lofzang van dit concert is de lofzang van Maria, het *Magnificat*. De tekst van deze lofzang komt uit het Lukas-evangelie. Als de zwangere Maria haar nicht Elisabet bezoekt, roept deze uit: "De meest gezegende ben je van alle vrouwen, en gezegend is de vrucht van je schoot!" Maria antwoordt met het vreugdevolle *Magnificat*, "Mijn ziel prijst en looft de Heer". De oorsprong van Bachs *Magnificat* is bijzonder, want een eerste versie van het werk (bekend als BWV 243a) was te horen op de eerste kerstdag van 1723 en dat was nog maar zeven maanden nadat Bach in Leipzig als Thomaskantor was begonnen. Op zaterdag 22 mei 1723 was hij met zijn gezin in deze belangrijke stad aangekomen, waar hij tot zijn dood werkzaam zou blijven. Aan het einde van mei waren alle grote kerkelijke feesten vrijwel achter de rug, dus Bach had een vrij rustig begin van zijn nieuwe baan. Met de advent, feitelijk het begin van een nieuw kerkelijk jaar, begon ook nog de *tempus clausum* zonder instrumentale muziek (zie hierboven), iets dat Bach niet kende van zijn vorige werkplekken in Cöthen en Weimar.

Als u met dit alles in het achterhoofd de start van het *Magnificat* hoort, is het volkomen duidelijk dat Bach zich hierin eindelijk écht kon uitleven: het openingskoor klinkt als uitbundigheid in kapitalen. Voor de mensen in Leipzig drong het wellicht nu pas echt door wat voor talent ze in huis hadden

gehaald. Bachkenner Christoph Wolff noemt dit *Magnificat* dan ook Bachs “eerste werkelijk grootschalige en complexe stuk kerkmuziek”. Als u de ongelooflijke gedrevenheid van koorde-len als het *Omnes generationes* hoort, kunt u zich voorstellen wat voor impact dit destijds moet hebben gehad.

De grootschaligheid waar Christoph Wolff over spreekt komt echter niet tot uiting in de lengte - het *Magnificat* is juist opmerkelijk beknopt in zijn zetting -, maar deze speelt zich eerder af op de vierkante centimeter: het is enerzijds de enorme variatie in instrumentatie, stemming en genre en anderzijds het hoge tempo van deze variatie, die de suggestie van een grote tijdsspanne bewerkstelligen. In dit ene *Magnificat* (de enige latijnse zetting van deze tekst van Bachs hand!) laat Bach zowel de veelzijdigheid van zijn talent, maar ook de diepgang van de tekst horen.

De uitbundigheid ten top van het openingsdeel is al opgemerkt; in het tweede deel ‘juicht het hart’ en dat is dan ook ineens ingetogener van aard. Dit wordt gevolgd door een zin die doet denken aan het centrale deel van de cantate van voor de pauze: God die oog heeft voor ‘zijn minste dienaress’. Direct aansluitend ontvlamt het vierde deel op slechts twee woorden, ‘alle generaties’. De almacht (en strengheid) van God wordt treffend uitgebeeld in de basaria, waarna we in het zesde deel overduidelijk worden gerustgesteld: God is niet alleen almachtig, maar ook barmhartig. Daarna volgt meteen een nieuw contrast en wordt teruggegrepen op Gods almacht, waar vervolgens krachtig op wordt gereflecteerd in deel acht. Gods rechtvaardigheid wordt vederlicht duidelijk gemaakt in het negende deel, waarna we in het tiende deel opstijgen tot een verheven blik op het oude Israël aan wie ooit de belofte van verlossing werd gedaan. Dit oude verbond wordt vervolgens (zoals vaker bij Bach) verbeeld in een strenge fuga, waarna een plechtige doxologie, het *Gloria Patri*, het werk afsluit.

Een lofzang voor Kerst

De tweede versie van het *Magnificat*, de versie die u in dit concert hoort, ontstond vermoedelijk in de eerste helft van 1733. De tweede versie wijkt niet substantieel af van de eerste versie: de toonsoort is van Es groot verschoven naar D groot, de instrumentatie is licht aangepast en Bach heeft her en der kleine passages gewijzigd. De grootste ingreep was dat Bach vier interpolaties wegliet, waarmee in de eerste versie het *Magnificat* werd onderbroken.

Deze zogenaamde *laudes* waren bedoeld om de tijd van het kerkelijk jaar te benadrukken: de tekst van het *Magnificat* is immers onveranderlijk en niet aan een specifiek feest verbonden. *Laudes* werden her en der in Duitsland al sinds de late Middeleeuwen gebruikt en Bach greep terug op deze traditie door vier kerstteksten in het *Magnificat* te plaatsen. Na deel 2 volgde een zetting van *Vom Himmel hoch, da komm ich her*, na deel 5 *Freut euch und jubiliert*, na deel 7 *Gloria in excelsis Deo* en na deel 9 tenslotte *Virga Jesse floruit*. Door het weglaten van deze specifieke kerstteksten kon Bach het *Magnificat* ook voor andere hoogfeesten dan Kerstmis gebruiken. Speciaal voor dit kerstconcert zocht de samensteller van dit programma Jos van Veldhoven echter opnieuw korte werken uit die de kerststemming benadrukken. Zo hoort u niet alleen hoe ontzettend feestelijk het *Magnificat* voor Bachs tijdgenoten moet zijn geweest, maar proeft u bovendien de kerstseer waarin de première van dit bijzondere werk plaatsvond.

Thomas Op de Coul

Teksten

8

JOHANN HERMANN SCHEIN / ANDREAS HAMMERSCHMIDT

Vom Himmel hoch da komm ich her

Vom Himmel hoch da komm ich her,
ich bring euch gute neue Mär;
der guten Mär bring ich so viel,
davon ich sing'n und sagen will.

Euch ist ein Kindlein heut geborn
von einer Jungfrau auserkorn,
ein Kindelein so zart und fein,
das soll eure Freud und Wohnung sein.

Es ist der Herr Christ unser Gott,
der will euch führen aus aller Not,
er will euer Heiland selber sein,
von allen Sünden machen rein.

Er bringt euch alle Seeligkeit,
die Gott der Vater hat bereit,
das ihr mit uns in Himmelreich
soll leben nun und ewiglich.

So merket nun das Zeichen recht
die Krippen Windelein so schlecht
da findet ihr das Kind gelegt
das alle Welt erhält und trägt.

Des lasst uns alle fröhlich sein
und mit den Hirten gehn hinein,
zu sehen, was Gott uns hat beschert,
mit seinem lieben Sohn verehrt.

Merk auf mein Herz und sieh dort hin
was liegt dort in dem Krippelein?
Wer ist das schöne Kindelein?
Es ist das liebe Jesulein.

Uit de hoge hemel kom ik vandaan,
en ik breng u een goede tijding;
Zo goed is mijn bericht
dat ik het u wil zingen en zeggen.

U is heden een kind geboren
van een uitverkoren maagd,
een kindje zo zacht en fijn,
dat zal u vreugde en zaligheid zijn.

Het is de Heer Christus, onze God,
die jullie wil wegvoeren uit alle nood,
hij wil zelf jullie redder zijn,
en jullie vrij maken van zonden.

Hij brengt jullie alle zaligheid
die God de Vader heeft bereid,
opdat jullie met ons in het hemelrijk
zult leven nu en in eeuwigheid.

Zo volg nu het teken goed
de kribbe en armoeïge doeken
waarin jullie het kind zien liggen
dat heel de wereld redt en draagt.

Laten we daarom vrolijk zijn,
en met de herders naar binnen gaan,
om te zien wat God ons heeft gebracht
en met zijn lieve zoon ons heeft vereerd.

Merk op, mijn hart, en zie daar
wat ligt daar in het kribbetje?
Wie is dat mooie kindje?
Het is het lieve Jezusje.

Bis willkommen edler Gast
der Sünder nicht verschmähest hast,
und kömmt ins Elend her zu mir
wie soll ich immer danken dir?

Lob, Ehr sei Gott im höchsten Thron,
der uns schenkt seinen eingen Sohn.
Des freuen sich der Engel Schaar
und singen uns solch neues Jahr.

JOHANN SEBASTIAN BACH

Unser Mund sei voll Lachens

koor

Unser Mund sei voll Lachens
und unsre Zunge voll Rühmens.
Denn der Herr hat Großes an uns getan.

aria (*tenor*)

Ihr Gedanken und ihr Sinnen,
Schwinget euch anitzt von hinnen,
Steiget schleunig himmelan
Und bedenkt, was Gott getan!
Er wird Mensch, und dies allein,
Dass wir Himmels Kinder sein.

recitatief (*bas*)

Dir, Herr, ist niemand gleich.
Du bist groß und dein Name ist groß
und kannst's mit der Tat beweisen.

Wees welkom, edele gast
die de zondaars niet heeft versmaad,
en naar mij toe komt in ellende,
hoe zal ik u eeuwig danken?

Lof en eer zij God op de hoogste troon,
die ons schenkt zijn eigen zoon.
Daarover verheugt zich de
engelenschare en bezingt ons zulk een
nieuw jaar.

Moge onze mond vervuld zijn met
lachen en onze tong met gejuich.
Want de Heer heeft grote dingen bij ons
gedaan.

Gedachten en zinnen,
maak nu een sprong,
stijg snel ten hemel
en bedenk wat God gedaan heeft!
Hij wordt mens en dat alleen
opdat wij kinderen van de hemel zijn.

Aan u, Heer, is niemand gelijk.
U bent groot en uw naam is groot,
U kunt dat met uw daden bewijzen.

aria (*alt*)

Ach Herr, was ist ein Menschenkind,
 Dass du sein Heil so
 schmerzlich suchest?
 Ein Wurm, den du verfluchest,
 Wenn Höll und Satan um ihn sind;
 Doch auch dein Sohn,
 den Seel und Geist
 Aus Liebe seinen Erben heißt.
 Ehre sei Gott in der Höhe
 und Friede auf Erden
 und den Menschen ein Wohlgefallen!

aria (*bas*)

Wacht auf, ihr Adern und ihr Glieder,
 Und singt dergleichen Freudenlieder,
 Die unserm Gott gefällig sein.
 Und ihr, ihr andachtvollen Saiten,
 Sollt ihm ein solches Lob bereiten,
 Dabei sich Herz und Geist erfreun.

koraal

Alleluja! Gelobt sei Gott,
 Singen wir all aus unsers Herzens
 Grunde.
 Denn Gott hat heut gemacht solch
 Freud,
 Die wir vergessen solln zu keiner
 Stunde.

pauze

JOHANN SEBASTIAN BACH

Magnificat**koor**

Magnificat anima mea Dominum.

aria (*sopraan*)

et exsultavit spiritus meus in Deo
 salutari meo.

Ach Heer, wat is een mensenkind
 dat u zijn heil zo
 smartelijk zoekt?
 Een worm die u vervloekt
 als hel en satan om hem heen zijn:
 maar ook uw zoon
 die ziel en geest
 uit liefde zijn erfgename noemt.
 Ere zij God in de hoge
 en vrede op aarde
 en in de mensen een welbehagen!

Ontwaak, aderen en ledematen
 en zing zulke vreugdeliederen
 die onze God welgevallig zijn.
 En eerbiedige snaren
 moeten hem zo'n lof bereiden
 waarbij het hart en geest zich
 verheugen.

Halleluja! Geloofd zij God!
 Zingen wij allen uit de grond van ons
 hart
 Want God heeft ons heden zoveel
 vreugde bezorgd
 dat wij die geen moment moeten
 vergeten.

Mijn ziel maakt groot de Heer.

En mijn geest heeft zich verblijd in de
 God van mijn heil.

DIRCK JANSZOOM SWEELINCK

Hoe schoon lichtet de morghen ster

Hoe schoon lichtet de morghen ster,
Vol g'naeden waerheyt vanden Heer,
Die soete wortel Jesse.
Ghy soon Davits, uyt Jacobs stam,
Mijn Koninck en mijn bruydegom,

Hebt mij mijn hert beseten,
Lieff'lijck, vriend'lijck, schoon en
heerlijck,
Groot en eerlijck, rijck van gheven,
Hooch en seer prachtich verheven.

aria (*sopraan en koor*)

Quia respexit humilitatem ancillae suae
ecce enim ex hoc beatam me dicent
omnes generationes.

Want hij heeft omgezien naar de lage
staat van zijn dienstmaagd;
want zie, van nu af zullen mij zalig
prijzen alle geslachten.

aria (*bas*)

Quia fecit mihi magna qui potens est
et sanctum nomen ejus.

Omdat hij die machtig is, grote dingen
aan mij heeft gedaan,
en heilig is zijn naam.

JAN BAPTIST VERRIJT

Currite, pastores

Currite, pastores in Bethleem.
Nolite timere,
quia natus est vobis
hodie Salvator noster.
Currite pastores,
Salvator noster advenit in Bethleem.
Venite et videamus
puerum Iesum in praesepio positum,
et adorantes eum
voces nostras iungamus vocibus
Angelorum.
Et ipsum laudemus cantates et
dicentes:
Alleluja.

Spoed u, herders, naar Bethleem.
Vreest niet,
want vandaag is geboren
onze redder.
Spoed u, herders,
Onze redder is gekomen naar
Bethleem.
Komt en laat ons aanschouwen
het kindje Jezus liggend in zijn kribbe,
En laat ons hem aanbidden
Laten wij onze stemmen voegen bij de
stemmen van de Engelen.
En laat ons hem prijzen, zingend en
zeggend: Halleluja.

duet (*alt, tenor*)

Et misericordia ejus a progenie in
progenies timentibus eum.

En zijn barmhartigheid is van geslacht
tot geslacht voor wie hem vrezen.

koor

Fecit potentiam in brachio suo
dispersit superbos mente cordis sui.

hij oefende geweld uit met zijn arm,
hij verstrooide de hoogmoedigen door
de overweging van zijn hart.

JOHANN HERMANN SCHEIN

O Jesulein, mein Jesulein

O Jesulein, mein Jesulein
o Gottes und Marien Sohn,
was bringst du mir
vons Himmels Thron
zum neuen Jahr
für ein Geschenk
dabei ich dein allzeit gedenk?

O Jezus, mijn Jezus
o zoon van God en Maria,
wat brengt u mij
uit de hemel
in het nieuwe jaar
als geschenk
waarmee ik altijd aan u denk.

aria (tenor)

Deposuit potentes de sede et exaltavit
humiles.

Machtigen heeft hij van de troon
gestoten, maar de eenvoudigen
verhoogde hij.

aria (alt)

Esurientes implevit bonis et divites
dimisit inanes.

Hongerigen overlaadde hij met goede
gaven, maar rijken heeft hij ledig
weggezonden.

JOHANN MICHAEL BACH

Ehre sei Gott in der Höhe

Ehre sei Gott in der Höhe
und Friede auf Erden,
und den Menschen ein Wohlgefallen

Ere zij God in den hoge,
en vrede op aarde,
en in de mensen een welbehagen.

terzet (sopraan 1/2, alt)

Suscepit Israel puerum suum
recordatus misericordiae suae.

Hij heeft zich bekommerd om
Israel, zijn knecht, indachtig zijn
barmhartigheid.

koor

Sicut locutus est ad patres nostros,
Abraham et semini ejus in saecula.

Zoals hij gesproken heeft tot onze vaders, Abraham en zijn nageslacht in eeuwigheid.

koor

Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto.
Sicut erat in principio, et nunc, et
semper, et in saecula saeculorum.
Amen.

Ere zij de Vader en de Zoon en de Heilige Geest. Zoals het was in het begin, zo ook nu en altijd en in de eeuwen der eeuwen. Amen.

Een zeventiende-eeuws kerstfeest

MET MUZIEK VAN DIT CONCERT

AANBIEDING

'A Christmas program that cares more about musicality than marketability.' *Early Music America*

'Je moet van beton zijn gemaakt om niet geraakt te worden...' *Haarlems Dagblad*

Angels & Shepherds
De Nederlandse Bachvereniging
Jos van Veldhoven, *dirigent*

Actieprijs € 13,00 (normaal € 16,00)

Vrienden betalen slechts € 10,00 (normaal € 13,50)

Verkrijgbaar bij de vriendenstand tijdens de pauze en na het concert.

U kunt de CD ook via www.bachvereniging.nl bestellen. De prijzen op deze website zijn inclusief € 2,50 verzendkosten.

Biografieën

14

Jos van Veldhoven studeerde muziekwetenschap aan de Rijksuniversiteit te Utrecht en koor- en orkestdirectie aan het Koninklijk Conservatorium te Den Haag. Sinds 1983 is hij als artistiek leider verbonden aan De Nederlandse Bachvereniging. In deze functie geeft hij regelmatig uitvoeringen in binnen- en buitenland van de grote werken van Johann Sebastian Bach en diens voorgangers en tijdgenoten. Van Veldhoven dirigeert bovendien sinds 1976 het door hem zelf opgerichte Utrechts Barok Consort. Met zijn ensembles maakte hij een groot aantal (inter-) nationale radio-, televisie- en cd-opnamen en trad hij op in festivals in Nederland, Europa, de Verenigde Staten en Japan.

Jos van Veldhoven is een veelgevraagde gastdirigent bij orkesten in binnen- en buitenland, waaronder Das Orchester der Beethovenhalle Bonn, The Tokyo Philharmonic Orchestra, het Telemann Chamber Orchestra, de Essener Philharmoniker, Het Brabants Orkest en het Limburgs Symfonie Orkest. Samen met regisseur Dietrich Hilsdorf werkt Jos van Veldhoven sinds 2001 aan een cyclus geënceneerde Handeloratoria aan de operahuizen van Bonn en Essen.

In de afgelopen jaren heeft Van Veldhoven veelvuldig de aandacht getrokken met uitvoeringen van 'nieuw' repertoire binnen de oude muziek. Opzienbarend waren onder meer uitvoeringen van oratoria van Telemann en Graun, Vespers van Gastoldi, reconstructies van Bachs *Markus-Passion* en de zogenaamde *Köthener Trauer-Music* en vele onbekende zeventiende-eeuwse dialogen. Daarnaast dirigeerde Jos van Veldhoven een groot aantal eigentijdse première's van barokopera's van onder andere Mattheson, Keiser, Andrea en Giovanni Bononcini, Legrenzi, Conti en Scarlatti.

Jos van Veldhoven is als docent koordirectie verbonden aan het Conservatorium van Amsterdam en het Koninklijk Conservatorium te Den Haag. In april 2007 werd hij ridder in de orde van de Nederlandse Leeuw om zijn baanbrekende werk voor de Oude Muziek. In 2008 vierde hij zijn 25-jarig jubileum als artistiek leider van De Nederlandse Bachvereniging met een juichende uitvoering van *Die Schöpfung* van Joseph Haydn.

Dorothee Miels - sopraan - studeerde in Bremen bij Elke Holzmann en in Stuttgart bij Julia Hamari. De muziek uit de zeventiende en achttiende eeuw vormde al vroeg de kern van haar muzikale activiteiten, terwijl inmiddels ook hedendaagse composities een belangrijkere rol gaan spelen in haar repertoire. Zo zong ze in 2004 de titelrol in de eerste uitvoering van Stauds opera *Berenice*. Een gestaag groeiende discografie met meer dan veertig deels bekroonde opnames getuigt van haar drukke concertprogramma. Talloze inter-

nationale radiostations en CD-labels (Sony Classical, BIS, Harmonia Mundi) maken producties met haar. Dorothee Miels is een graag geziene gast op internationale festivals, zoals Bach-Fest Leipzig, Boston Early Music Festival, Wiener Festwochen, Handel-Festspiele in Halle en Göttingen en Tanglewood Festival.

Dorothee Miels treedt geregeld op met het Bach Collegium Japan, Ensemble Orchestral de Paris, Klangforum Wien en met dirigenten als Gustav Leonhardt, Kenneth Montgomery, Helmut Müller-Brühl en Hans Christoph Rademann.

Recente hoogtepunten zijn Bachs *Johannes-Passion* met het Tafelmusik Baroque Orchestra, Strawinsky's *Threni* met het RIAS Kammerchor en Mahlers *Vierde Symfonie* met het Orchestre des Champs Elysées. Dorothee Miels trad vaker met De Nederlandse Bachvereniging op.

De Nederlandse sopraan **Johannette Zomer** werkte eerst enige jaren als microbiologisch analiste alvorens zij haar zangopleiding begon bij Charles van Tassell aan het Sweelinck Conservatorium te Amsterdam. Het repertoire van Johannette reikt van de middeleeuwen tot en met de 20^e eeuw, met als gevolg een zeer gevarieerde en omvangrijke concertpraktijk. Zij werkt daarom niet alleen met belangrijke barokspecialisten zoals Philippe Herreweghe, Ton Koopman, Frans

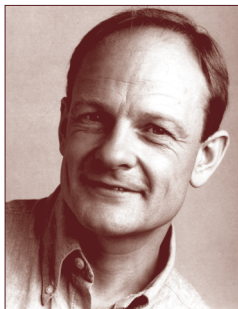
Brüggen, René Jacobs, Reinard Goebel en Paul McCreech, maar ook met dirigenten als Valery Gergiev, Reinbert de Leeuw en Peter Eötvös. Verder geeft Johannette regelmatig liedrecitals met forte-pianospecialist Arthur Schoonderwoerd, en maakt

deel uit van de ensembles Compania Vocale en Antequera. Haar operadebuut maakte zij bij de Nationale Reisopera in Verdi's *Don Carlo* als page Tebaldo. Sindsdien stond zij meerdere malen op de operabühne in rollen als Belinda in *Dido & Aeneas*, Pamina in *Die Zauberflöte* en Amanda in Ligeti's *Le Grand Macabre* voor dit gezelschap. Zij zong ook Oberto in Handels *Alcina* aan de Komische Oper in Berlijn. Regelmatig verleent Johanette Zomer medewerking aan CD-opnames, ook van De Nederlandse Bachvereniging. In januari 2009 maakte Johannette haar debuut bij De Nederlandse Opera in *Ercole Amante* van Francesco Cavalli.

William Towers - countertenor - studeerde Engels in Cambridge, waar hij ook zanglessen volgde. In 1996 werd hem een beurs toegekend voor een postdoctorale opleiding aan de Royal Academy of Music waar hij verscheidene prijzen won, waaronder de Cliftonprijs voor beste eindexamen-recital. William Towers is medeoprichter van het acapellaensemble Henry's Eight waarmee hij nog steeds opnamen maakt en optreedt. Naast zijn opnamen met Henry's Eight heeft William Towers

Verse Anthems van William Child en een reconstructie van Bachs *Markus-Passion* (BWV 247) opgenomen. Hij is te zien geweest in onder andere *Messiah*, *Lotario*, *Rinaldo* en het *Foundling Hospital Anthem* van Handel, de *Johannes-Passion* van Bach (BWV 245), de *Carmina Burana* van Orff, *Orpheus ed Euridice* van Gluck, *A Midsummer Night's Dream* van Britten en voorstellingen in de *Bach Cantata Pilgrimage* van John Eliot Gardener in 2000. Willam Towers heeft met een keur aan beroemde orkesten gewerkt. Hij is te horen op opnamen van Handels *Messiah*, Purcells *Fairy Queen*, Bachs *Markus-Passion* en Orffs *Carmina Burana* voor de BBC-televisie. Zijn drukke oratorium- en recital-programma heeft hem langs vele grote zalen en festivals gevoerd, zowel in het Verenigd Koninkrijk als daarbuiten.

Het repertoire van tenor **Charles Daniels** omvat 1150 jaar: van de negende eeuw tot heden. Hij studeerde aan het King's College in Cambridge en het Royal College of Music in Londen waar hij bij Edward Brooks in de leer ging. Daniels maakte meer dan zestig opnamen als solist, waaronder Handels *Messiah* met het Gabrieli Consort, liederen van Dowland en Handels *Alexander Balus* met The King's Consort, kerstwerken van Schütz, Haydns *St. Caeciliamis* met het Gulbenkian Choir and Orchestra, Bachs *Pinksteroratorium* met het Taverner Consort en liederen met Emma Kirkby. Met The King's Consort nam hij meer dan twintig cd's met werken van Purcell op. Als solist vertolkte hij een rol in Lully's *Atys* voor de Opera de Paris en in Purcells *Fairy Queen* in het festival van Aix-en-Provence. Daniels was evangelist in de *Johannes-Passion* met de Academy of Ancient Music, zong in Monteverdi's *Orfeo* met het Toronto Consort en in grote oratoria van Handel, zoals *Esther*, *Joshua* en de *Messiah*. Daarnaast zingt Daniels recenter repertoire, zoals *Cantata* van Stravinsky en *Dies Natalis* van Finzi. Dit seizoen was hij al te horen in Handels *Saul* door De Nederlandse Bachvereniging en zal hij ook Bachs *Matthäus-Passion* met hetzelfde ensemble zingen.

De bas-bariton **Stephan MacLeod** werd geboren in Genève. Nadat hij in deze stad tien jaar viool en piano studeerde, vervolgde hij zijn opleiding aan de Musikhochschule in Keulen bij Kurt Moll. Daar heeft hij ook zijn opleiding tot dirigent afgemaakt. Stephan MacLeod zong als solist onder leiding van Philippe Herreweghe, Jordi Savall, Frieder Bernius, Daniel Harding, Jos van Immerseel, Dennis Russel-Davies, Sigiswald Kuijken, Jesus Lopez-Cobos, Masaaki Suzuki en vele anderen in bijna heel Europa, Israël, Japan, China en Noord- en Zuid-Amerika. Hij zong met orkesten als het Freiburger Barockorchester, de Akademie für alte Musik en het Koninklijk Filharmonisch Orkest van Vlaanderen. Zijn repertoire loopt uiteen van Renaissance en West-Europese barok tot Mozart, Rossini en Fauré. Maar ook voerde hij werk uit van Honegger, Frank Martin, Philip Glass en niet te vergeten de

grote Duitse componisten van romantische liederen. Stephan MacLeod heeft vele cd's opgenomen, waarvan vele lovend werden ontvangen in de pers. Hij zong al vele malen in Bach- en Handelproducties met De Nederlandse Bachvereniging. Voor het laatst werkte hij mee aan de cd *Beloved & Beautiful*, een cd met oudtestamentische liefdesliederen van Bach en zijn tijdgenoten.

De Nederlandse Bachvereniging is het oudste ensemble voor oude muziek in Nederland, misschien wel in de wereld. Toch is haar artistiek leider Jos van Veldhoven samen met de musici en de organisatie nog voortdurend op zoek naar eigentijdse manieren om die muziek te presenteren; of het nu de traditionele uitvoeringen van de *Matthäus-Passion* in Naarden betreft, andere werken van Johann Sebastian Bach (1685-1750), of muziek van zijn voorgangers, erfgenamen en tijd- en geestgenoten.

De programma's zijn vaak eigenzinnig samengesteld en werpen zo een verfrissend beeld op de diverse muziekstijlen tussen Schütz/Monteverdi en Haydn/Mozart, maar ook op de centrale componist Bach zelf. De flexibiliteit van het ensemble maakt uitvoeringen mogelijk in zeer verschillende bezettingen en van zowel wereldlijk als kerkelijk repertoire. Voorop bij de concerten staan schoonheid, emotie, kwaliteit en authentieke beleving. De activiteiten van de Bachvereniging blijven al lang niet meer beperkt tot Naarden of Het Gooi en het ensemble verheugt zich in een groeiende internationale belangstelling van grote concertzalen en belangrijke muziekfestivals. Daarmee neemt de Bachvereniging in toenemende mate de eervolle rol op zich van cultureel ambassadeur.

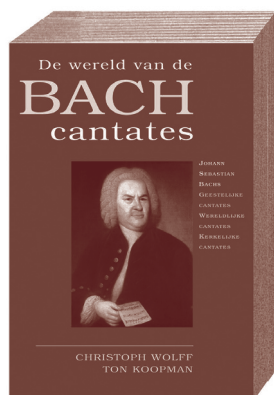
Behalve met chef-dirigent Jos van Veldhoven werkt de Bachvereniging samen met vooraanstaande oude-muziek-specialisten uit binnen- en buitenland, zoals Rinaldo Alessandrini, Peter Dijkstra, Richard Egarr, Gustav Leonhardt, Paul McCreech, Lars Ulrik Mortensen en Masaaki Suzuki.

Aanbieding

De wereld van de Bachcantates door Christoph Wolff en Ton Koopman geldt als een standaardwerk op het gebied van de muziek van Johann Sebastian Bach.

19

De Nederlandse Bachvereniging kan u de laatste exemplaren nu aanbieden voor de aantrekkelijke prijs van € 9,-.

Verkrijgbaar bij de vriendenstand tijdens de pauze en na het concert en via www.bachvereniging.nl.

Volg ons op sociale netwerken

U heeft vast wel eens kennis gemaakt met onze website www.bachvereniging.nl, bijvoorbeeld voor het bestellen van kaarten voor dit concert. Maar wist u dat u ook op andere manieren het laatste nieuws kunt volgen over het ensemble? Zo heeft De Nederlandse Bachvereniging een eigen kanaal op de videowebsite www.youtube.com/bachvereniging. Hierop staan filmpjes die vaak speciaal zijn gemaakt voor dit medium en die een kijkje bieden achter de schermen bij een repetitie of een CD-opname of vooruit blikken naar een bepaald concert. U vindt er onder andere exclusieve interviews met Jos van Veldhoven en andere musici. Zakelijk leider Mark Vondenhoff doet via www.twitter.com/markvondenhoff regelmatig verslag van zijn werkzaamheden. En u kunt zich aanmelden als fan op www.facebook.com/bachsociety of www.denederlandsebachvereniging.hyves.nl.

Colofon

20

DAGELIJKS BESTUUR

Aart van Bochove *voorzitter*
drs. Kees Beuving *secretaris*
drs. Henk van Wijk *penningmeester*
Mathieu Heinrichs
mr. Marry de Gaay Fortman

ALGEMEEN BESTUUR

Reurt Gisolf
drs. Harry Hendriks
Atzo Nicolai
drs. Kees Storm
Siebe Henstra

BESTUUR STICHTING VRIENDEN VAN DE NEDERLANDSE BACHVERENIGING

mr. Laetitia Griffith *voorzitter*, Marian van der Meer *vice-voorzitter*,
drs. ing. Simon Schaap *RA penningmeester*, mr. Erik Habers *secretaris*,
Pim Mol *Bachfonds*, Pol Schevernels, mr. Ben Schmitz

LEIDING

Jos van Veldhoven *artistiek leider*
Mark Vondenhoff *zakelijk leider*

BUREAU

AFDELING PRODUCTIE

Erik van Lith *productie*, Hilde Van Ruymbeke *koor*, Jacques de Rijck *podium en vervoer*, Hidde Tuininga *podium*, Jan Hemmer *bibliotheek*

AFDELING MARKETING & COMMUNICATIE

Harold Kerkhof, Hans Schimmel, Sytske Slager *marketing & communicatie*,
Marit Boersma, Rebecca Schoon *publieksservice*

AFDELING FINANCIËN & SUBSIDIEWERVING

Liesbeth van der Luit, Martin Scholten

Pieter Dirksen *musicologische ondersteuning*, Sara Pleyte *directiesecretariaat*,
Wilma van Egmond *bestuurssecretariaat*, Pedro Stubert, Wim Helder *vrienden-stand*, Rom Molemaker, Christien van Oostveen *vrijwilligerswerk*

PROGRAMMABOEKJE

Het Lab – grafisch ontwerpers BNO, Arnhem *ontwerp*,
Drukkerij Atlas BV, Soest *drukwerk*,
Museum Catharijneconvent *afbeelding omslag*,
Sytske Slager *samenstelling en redactie*,
Marco Borggreve (*Van Veldhoven, Zomer*), Ujesko (*Mields*),
Manya Chala (*Daniels*), Didier Jordan (*MacLeod*) *fotografie*,
Thomas Op de Coul *toelichting*,
Clemens Romijn *vertaling zangtekst Vom Himmel da komm ich her*